

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

РАБОТЯГА ГАННА ІГОРІВНА

УДК: 821.133.1. – 2.09 “19”

**ПОЕТИКА ПОДІЇ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ДРАМАТУРГІЇ
80-90 РОКІВ ХХ СТ.
(НА МАТЕРІАЛІ П'ЄС Б.-М. КОЛЬТЕСА ТА Ф. МІНЬЯНА)**

10.01.04 – література зарубіжних країн

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Миколаїв

2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії та історії світової літератури імені професора В.І. Фесенко Київського національного лінгвістичного університету.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
ВИСОЦЬКА Наталія Олександрівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
завідувач кафедри теорії та історії світової літератури імені професора В.І. Фесенко

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, доцент
ДРАНЕНКО Галина Флоріївна,
Чернівецький національний університет імені
Юрія Федьковича,
доцент кафедри романської філології та перекладу

кандидат філологічних наук, доцент
БАНЯС Наталія Юліанівна
Карпатський інститут підприємництва університету
розвитку людини «Україна»,
доцент кафедри філології

Захист відбудеться 21 грудня 2015 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 38.053.04. в Чорноморському державному університеті ім. Петра Могили (54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Автореферат розісланий 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої
ради

О. О. Старшова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Остання третина ХХ ст. – це період напруженої суперечки між драматичним текстом і сценічною постановкою за першість у театральному мистецтві. Експериментування з художніми формами у театрі авангарду стало точкою неповернення до традиційної моделі стосунків режисер / драматург. У час, коли впливові театрознавці (зокрема, Х-Т. Леманн) оголошують початок ери постдраматичного театру, французькі автори продовжують відстоювати права літературної складової спектаклю. На думку таких авторитетних дослідників, як М. Азама, К. Бідан, Д. Бредбі, М. Вінавер, М. Корвен, П. Паві, Ж.-П. Ренгаєр, Ж.-П. Сарразак, А. Юберсфельд феномен Б.-М. Кольтеса став поворотним моментом у цій суперечці, заново закріпивши за текстом статус визначального чинника новітнього французького театру.

У результаті бурхливих пошуків ХХ ст. драматургія його останньої третини зазнала звільнення від канонів, яке вже встигли пережити в літературі роман і поезія, а також інші форми європейського мистецтва. Б.-М. Кольтес належить до генерації драматургів, становлення яких відбувалося у цей проміжок часу. П'єси французького автора були представлені у величезній кількості світових театральних постановок. Вони є зразком висвітлення сучасною драмою актуальної проблематики водночас у соціальному та метафізичному аспектах. Багате на яскраві індивідуальності наступне покоління молодих драматургів (Е. Корманн, Ж.-Л. Лагарс, В. Новаріна, Я. Реза та ін.), до якого належить і Ф. Міньяна, продовжило оновлення технік драматичного письма.

У Франції творчість Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна неодмінно фігурує у розвідках, присвячених окресленню загальної панорами розвитку новітньої драматургії, серед яких слід виокремити антологію французьких драматичних авторів другої половина ХХ ст. «Від Годо до Зукко» за редакцією М. Азама, М. Корвена, Ж.-К. Лальяса, історико-критичний огляд «Французький театр 1968 – 2000 років» за редакцією Д. Бренбая, А. Пуеншеваля, роботи П. Паві «Сучасний театр. Аналіз текстів, від Н. Саррот до М. Вінавера» і Ж.-П. Сарразака «Поетика сучасної драми». Драматургія Б.-М. Кольтеса становить предмет наукових зацікавлень багатьох французьких дослідників; зокрема, цьому феномену присвятили окремі розвідки К. Бідан («Кольтес: світовідчуття» (*Koltès, le sens du monde*, 2007)), А. Жоб («Кольтес: жива риторика» (*Koltès : la rhétorique vive*, 2008)), С. Хейдж («Б.-М. Кольтес: естетика порушеної аргументації» (*Bernard-Marie Koltès : Esthétique de l'argumentation dysfonctionnelle*, 2001)), А. Юберсфельд («Б.-М. Кольтес» (*Bernard-Marie Koltès*, 1999)) та ін. Особливості поетики Ф. Міньяна висвітлив М. Корвен у своїй роботі «Ф. Міньяна або видиме слово» (*Philippe Minyana, ou La Parole visible*, 2000). Творчості драматурга присвячено дисертаційне дослідження М. Сакра «Театр слова Ф. Міньяна: репрезентація слова і жестів, перехід від тексту до сцени, техніки письма» (*Le théâtre de Philippe Minyana : représentation de la parole et des gestes, passages du texte à la scène, techniques d'écritures*, 2009); у докторській дисертації А. Кучевського «На рівні слів: коротке

театральне письмо у Франції (1980 – 2007 років)» (*A l'échelle des mots. L'écriture théâtrale brève en France (1980 – 2007)*, 2009) окремі розділи присвячено циклу «Коротких драм» Ф. Міньяна.

Одним з перших кроків у освоєнні корпусу французької драматургії 80 – 90 років ХХ ст. в Україні стала антологія «Новітньої французької драми», видана у 2003 р. До неї увійшла п'єса Б.-М. Кольтеса «Повернення до пустелі» (перекладач Є. Кононенко). За однією з найвідоміших п'єс драматурга «Роберто Зукко» було здійснено дві вітчизняні постановки. У 1998 р. В. Оглоблін поставив «Роберто Зукко» у ЦСМ «Дах», а у 2009 р. Д. Богомазов запропонував сценічне втілення цієї ж п'єси у театрі «Вільна сцена». У 2011 р. виходить монографія Г.Ф. Драненко «Міф як форма сенсу та сенс форми. Міфокритичне прочитання творів Б.-М. Кольтеса» – перше українське дослідження творчості драматурга. Значна частина доробку Б.-М. Кольтеса і всі тексти Ф. Міньяна залишаються не перекладеними українською мовою. Якщо творчість Б.-М. Кольтеса вже знайшла своє перше відображення і у теоретичному дискурсі, і у театральній практиці України, то драми Ф. Міньяна поки мало відомі українському театральному глядачеві і не стали об'єктом окремої наукової розвідки.

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлюється потребою розширення обрії вітчизняного літературознавства і включення у його простір доробку драматургів, які посіли особливе місце у розвитку літератури і театру 80 – 90 років ХХ ст. Обраний ракурс дослідження зумовлений, з одного боку, зацікавленням Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна пошуком художніх прийомів для оповіді про сучасні реалії мовою театру, а з іншого – посиленням уваги сучасної гуманітаристики до феномену події.

Осмилення концепту події лежить на перетині гуманітарних наук – філософії, історії, театрознавства, журналістики, лінгвістики. Його основу закладено у працях низки європейських мислителів (А. Бергсон, Д. Девідсон, Ж. Дельоз, М. Гайдеггер, П. Рікер). Про особливості конструювання події у медіа дискурсі йдеться у працях Р. Барта, Ж. Бодріяра, Е. Гі Дебора, Н. Лумана. В умовах прискорення і зростання масштабів комунікації медіа не просто відображають дійсність, вони починають творити її, внаслідок чого виникає ризик поверхового сприйняття довколишньої реальності й маніпуляції людською свідомістю. Натомість, на думку театрознавців (Д. Буню, Н. Кривіцька-Барабаш, Д. Паркеван, П. Руднєв, Д. Сальван, К. Чухров) театр виявляється простором, де через чуттєве переживання стає можливим перехід від події-пригоди до Події як акту наділення буття сенсом.

У широкому дисциплінарному спектрі досліджень концепту події своє місце зайняла і наука про літературу. Особливо чисельними є наукові розвідки з наратології (В. Андрєєва, В. Шмід) і семіотики (Н. Іщук-Фадєєва, Ю. Лотман). В українському науковому дискурсі крізь призму категорії «подія» творчість французького письменника Ж. Бернаноса дослідила В. Фесенко, а українську прозу кінця ХХ – початку ХХІ ст. – Т. Гребенюк. Поетику події у сучасній поезії вивчала французька дослідниця С. Паран.

Зважаючи на строкатість теоретичних підходів до інтерпретації феномену події, а також на родові особливості аналізованих художніх текстів, театральна семіотика видалася містком, який можна прокласти від філософії культури до

поетики драми. Цей вибір методології був також зумовлений загостренням суперечки між текстоцетризмом і абсолютною свободою режисерської постановки у мистецьких концепціях ХХ ст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі теорії та історії світової літератури імені професора В.І. Фесенко Київського національного лінгвістичного університету Міністерства освіти і науки України в межах науково-дослідницької теми «Світова література в історичному зрізі: сучасні підходи та інтерпретації», затвердженої Вченою радою КНЛУ (протокол № 3 від 29 жовтня 2001 року).

Мета роботи полягає у визначенні принципів відбору подій і художніх технік їхнього реконструювання у п'єсах Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна у контексті розвитку французької драматургії 80 – 90 років ХХ ст.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- узагальнити теоретичні напрацювання, присвячені феномену події;
- окреслити вплив творчості Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна на розвиток французького театру;
- визначити принципи відбору та актуалізації історичних і сучасних подій у аналізованих п'єсах;
- описати механізми розгортання драматичної дії;
- на основі дослідження вербальних особливостей репрезентації події розкрити авторську своєрідність драматургії Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна.

Об'єкт дослідження становлять п'єси Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна, які були написані і видані у період з 1978 до 1999 року. Цей відрізок часу повністю охоплює творчість Б.-М. Кольтеса, тому **матеріалом** для дослідження обрано шість п'єс («Ніч незадовго перед лісами» (*La nuit juste avant les forêts*, 1978), «Битва негра з собаками» (*Combat de negre et de chiens*, 1979), «Західна пристань» (*Quai Ouest*, 1985), «У самотності бавовняних полів» (*Dans la solitude des champs de cotons*, 1986), «Роберто Зукко» (*Roberto Zucco*, 1990), «Повернення до пустелі» (*Le Retour au désert*, 1988)), які вважаються основним корпусом драматичного доробку автора. Ф. Міньяна почав писати дещо пізніше за Б.-М. Кольтеса, сьогодні на французькій сцені регулярно з'являються постановки за його новими творами. У дисертаційному дослідженні проаналізовано тексти, які належать до раннього і зрілого етапів – це шість п'єс («Квартет» (*Quator*, 1984), «Інвентар» (*Inventaires*, 1987), «Воїни» (*Guerriers*, 1993), «Куди ж ти, Єреміє?» (*Où vas tu, Jérémie?*, 1993), «Помешкання» (*Habitations*, 1999), «Кімнати» (*Pièces*, 2000)), дві збірки («Короткі драми (1)» (*Drames brefs (1)*, 1995), «Короткі драми (2)» (*Drame brefs (2)*, 1996)) і лібрето «Вулкан» (*Volcan*, 1988).

Предметом дослідження є принципи відбору подій і художніх технік їхнього реконструювання у п'єсах Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна у контексті розвитку французької драматургії 80-90 років ХХ ст.

Методологічні засади дослідження. Різномпланова природа феномену події вимагає застосування комплексного методологічного підходу для вивчення його функціонування у сучасній драматургії.

Для окреслення ключових характеристик феномену події було залучено розвідки сучасної гуманітаристики, здійснені у річищах філософії життя

(А. Бергсон), аналітичної філософії (Д. Девідсон), герменевтики (М. Гайдеггер, П. Рікер), постструктуралізму (Ж. Дельоз, Ж. Бодріяр), неомарксизму (Е. Гі Дебор), досліджень історичної пам'яті (П. Нора), постструктуралізму (Р. Барт), теорії комунікації (Н. Луман, Г. Почепцов). Елементи теорії поліфонії М. Бахтіна і напрацювання комунікативної лінгвістики К. Кербра-Орекюні застосовуються для виявлення функціонування події як елементу художнього тексту. Теоретико-методологічною базу дослідження драматичного тексту, які дали змогу взяти до уваги складну театральну природу склали напрацювання семіотичних студій, зокрема, французькі (М. Корвен, П. Паві, А. Юберсфельд) і російські (Ю. Лотман, М. Поляков) дослідження театрального знаку. До аналізу долучається історико-естетичний метод дослідження, вироблений Дослідницькою групою з питань нової і новітньої драми при Університеті Париж III Нова Сорбонна (Ж.-П. Сарразак, Ж.-П. Ренгаєр, Ж. Данан, Ж. Баню). Він дає змогу сконцентруватися безпосередньо на літературних особливостях новітнього драматичного тексту. У дослідженні враховано напрацювання теорії постдраматичного театру Х.-Т. Леманна, спрямовані на осмислення модифікацій, які торкнулися взаємозв'язку сценічної постановки і драматичного тексту.

Біографічний метод дозволив уточнити сенси, закладені у досліджувані п'єси. Застосування компаративного методу відбулося з метою узагальнення особливостей авторського стилю Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна. Окрім того, для розв'язання поставлених завдань в окремих підрозділах увагу було сконцентровано на часо-просторовому аспекті аналізу художнього тексту, а також на виділенні й описі стилістичних фігур, які визначають звучання і логічно-синтаксичну структуру вислову за допомогою техніки «ретельного читання» (close reading).

Наукову новизну дослідження складають такі положення:

- вперше в українській науці про літературу категорія події застосовується для аналізу драми;
- здійснено першу спробу репрезентації у вітчизняному літературознавстві творчості Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна у світлі теорії події з урахуванням загальноєвропейського театрального контексту другої половини ХХ ст.;
- корпус художніх текстів, який становить об'єкт дослідження, малоосвоєний українським літературознавством; драматургія Ф. Міньяна вперше впроваджується у вітчизняний науковий дискурс.

Теоретична цінність дослідження полягає у напрацюванні комплексного підходу для застосування категорії події як одного з можливих аспектів аналізу драматичного твору. Крім цього, у роботі виявлено проблемно-тематичні, образні і стильові домінанти п'єс авторів, які відіграли важливу роль у становленні новітньої французької драматургії, але поки що мало досліджені вітчизняним літературознавством.

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати роботи можуть бути використані під час розробки теоретичних і практичних курсів з історії зарубіжної літератури; спецкурсів з вивчення сучасної французької драматургії; підготовки навчальних і методичних посібників із зазначених дисциплін; написання

курсів і дипломних робіт. Можливе також застосування окремих положень суміжними дисциплінами, зокрема, театрознавством, культурологією і філософією.

Особистий внесок здобувача. Дисертація та всі опубліковані статті написані автором самостійно.

Апробацію результатів дослідження здійснено на 13 наукових конференціях: Всеукраїнська наукова конференція «Периферійні та місцеві ідентичності в літературі» (Миколаїв, ЧДУ ім. Петра Могили, 2011), Міжнародна науково-практична конференція «Україна і світ: діалог мов і культур» (Київ, КНЛУ, 2012), Всеукраїнська наукова конференція за участю молодих учених «Людина і соціум у контексті проблем сучасної філологічної науки» (Київ, КНУ ім. Тараса Шевченка, 2012), Міжвузівська наукова конференція «Функціонування літератури в культурному контексті епохи (XII Шрейдерівські читання)» (Дніпропетровськ, ДНУ ім. Олеса Гончара, 2013), Міжнародна наукова конференція «Література в контексті пост/гуманізму та віртуальності» (Київ, КНЛУ, 2013), Науково-практична конференція «Актуальне мистецтво: презентація сьогодення» (Київ, Національний центр театрального мистецтва імені Леся Курбаса та Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України, 2013), Міжнародна науково-практична конференція «Україна і світ: діалог мов і культур» (Київ, КНЛУ, 2013), VIII Міжнародні Чичерінські читання «Світова література у літературознавчому дискурсі XXI століття» (Львів, ЛНУ ім. Івана Франка, 2013), Міжнародна науково-практична конференція «Україна і світ: діалог мов і культур» (Київ, КНЛУ, 2014), Міжнародна наукова конференція «Світ природи і проблеми цивілізації в сучасній літературі і культурі» (Мінськ, МДЛУ, Білорусь, 2014), Міжнародна наукова конференція пам'яті професора Валентини Іванівни Фесенко (Київ, КНЛУ, 2014), VIII Міжнародний симпозіум «Проблеми сучасного літературознавства. Національні літератури і процес глобалізації» (Тбілісі, ТГУ імені Іване Джавахішвілі, Інститут грузинської літератури імені Шота Руставелі, Асоціація компаративістів-літературознавців Грузії (GCLA), Грузія, 2014), міжнародна науково-практична конференція «II Павермановські читання. Література. Музика. Театр» (Єкатеринбург, УФУ імені Бориса Єльцина, Росія, 2013). Ключові ідеї дисертації були також апробовані під час стажування в Університеті Париж X – Нантер (Франція, листопад – грудень 2012 р.).

Основний зміст дисертації викладено у дванадцяти **публікаціях**, з них шість у фахових виданнях ДАК МОН України.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (201 позиція). Загальний обсяг тексту дисертації – 190 сторінок, основний зміст викладено на 173 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** визначено проблематику дисертації й обґрунтовано актуальність обраної теми, коротко окреслено ступінь вивченості французької драматургії 80 – 90-х років XX ст., сформульовано головну мету й завдання, об'єкт і предмет

дослідження, розкрито наукову новизну, методологічну і теоретичну основу роботи, представлено інформацію про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні засади функціонування подієвості у новітній французькій драматургії»** – представлено узагальнення основних філософських концепцій феномену подія, висвітлено методологічну основу дослідження, окреслено культурно-мистецький контекст, до якого належить творчість Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна.

У першому підрозділі **«Феномен подієвості у філософських розвідках ХХ ст.»** здійснено загальний огляд концепцій феномену події у сучасній гуманітаристиці. Зокрема, розвідки, виконані у сфері філософії, соціології, антропології свідчать про те, що подія набуває сенсу, проходячи декілька етапів свого становлення. Французький філософ Ж. Дельоз пропонує розрізняти часовий план, у якому відбувається безпосереднє матеріальне розгортання події (Хронос), і часовий план, у якому формуються наступні інтерпретації цієї події (Еон). Засоби масового поширення інформації сьогодні стають чи не основним джерелом таких інтерпретацій. Проте, на думку Е. Гі Дебора, Ж. Бодріяра, Н. Лумана, Г. Почепцова у суспільстві виникає високий рівень недовіри до штучно сконструйованої ними реальності. У результаті опрацювання комплексу теоретичних робіт було сформульовано таке робоче визначення: **подія – це відносний сенс, сконструйований на основі суб'єктивних інтерпретацій оновленого порядку речей.**

У другому підрозділі **«Протиставлення театральної та медійної події у сучасній гуманітаристиці»** аргументовано розрізнення театральної та медійної події. На відміну від миттєвого перетворення інформаційних приводів на медіа-подію, театр пропонує більш глибоке осмислення і переживання змін, які трапляються у публічному чи приватному житті окремої людини. На противагу опосередкованій репрезентації реальності медіа-дискурсом театральна вистава постає досвідом безпосереднього переживання події, яка розгортається на очах у глядача.

Третій підрозділ **«Функціонування події як ідейно-композиційного елементу у новітній французькій драматургії»** присвячений висвітленню причин і наслідків трансформацій, яких зазнала композиція драми. Позбавлення драматичної дії таких її традиційних етапів, як зачин, розвиток і розв'язка – це спроба збільшити масштаб зображених на театральній сцені мікроподій, тобто змінити традиційну оптику художньої репрезентації. Аналізуючи персонажа, час, простір, конфлікт та спосіб розгортання дії у новітній драматургії, Ж.-П. Сарразак протиставляє традиційну закриту модель «драми в житті» і новітню відкриту модель «драми життя». Дослідник зазначає, що для оновленої моделі драми характерним є витіснення ключової події за рамки хронотопу п'єси, розсіювання ключового конфлікту і розгортання серії мікроподій у мовленні персонажів. Це розрізнення було обрано однією з ключових теоретичних засад для розуміння поетики події у п'єсах Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна.

З кінця 70-х років ХХ ст. провідним напрямом дослідження театрального мистецтва у Франції стає театральна семіотика на чолі з П. Паві, А. Юберсфельд та М. Корвеном. Мінімальною одиницею, яка застосовується для аналізу драматичного

тексту в цій методології, є театральний знак. У підрозділі **1.4 «Театральна семіотика як методологічна основа аналізу драматичного тексту»** обґрунтовано використання підходів театральної семіотики як методологічної основи аналізу драматичного тексту з урахуванням підходів, розвинених в рамках соціо-естетичного і структурального методів, до яких звертаються учасники Дослідницької групи з питань нової і новітньої драми при Університеті Париж III Нова Сорбонна.

Спільною для французької та російської шкіл семіотики є тенденція до розрізнення театральної та драматичної події. Театральною подією є конкретна вистава, яка відбувається в обмеженому часі та просторі. Натомість драматична подія, яка матеріалізується в літературному тексті, будучи прописаною в репліках персонажів та авторських ремарках, менш обмежена в часі й просторі. Розмежування цих двох аспектів театральної подієвості дозволяє дослідити розвиток французького театру кінця XX століття через взаємовплив оновленої поезики драматичних текстів і нових режисерських технік.

Розширення тематичного наповнення та експерименти з традиційною композицією драми, які активно проводили кілька поколінь французьких драматургів поспіль, а саме, театр абсурду, театр церемонії, театр буденності, театр слова та театр голосів викликали жваву дискусію серед теоретиків та критиків. Проте авторитетні французькі дослідники, зокрема, К. Бідан, Д. Баню, Ж. Данан, Ж.-П. Ренгаєр та Ж.-П. Сарразак, які сформували Дослідницьку групу з питань нової і новітньої драми при Університеті Париж III Нова Сорбонна, не підтримали радикальне твердження Х.-Т. Леманна про настання ери постдраматичного театру, а отже, і про зникнення драми як такої.

У підрозділі **1.5 «Творчість Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна на зламі театральньо-драматургічної парадигми у сучасній Франції»** окреслено місце, яке посідає драматургія названих авторів у французькій національній традиції. Творчість обох є зразком експериментального пошуку нових форм вираження через діалог з театральною традицією, а також трансформацій драматургічного тексту під впливом таких чинників, як державна політика децентралізації театру, зацікавлення способами медійної репрезентації подій сучасності та історичного минулого, загострення уваги до модусів творення сенсів через мовленнєві структури. У цей час особливої ваги набувають індивідуальні естетичні концепції окремих драматургів, тому важко виокремити критерії класифікації за жанрами чи школами. Б.-М. Кольтесу критика відводить місце нового «проклятого поета» або «класика поза традицією», а драматургію Ф. Міньяна зараховує до «театру голосів», який приходить на зміну театру персонажа. Реагуючи на проблеми, які постали перед сучасним суспільством, Б.-М. Кольтес засновує поезику своїх п'єс на модифікації способів комунікації між персонажами: діалог перестає бути запорукою розгортання драматичної дії, значно розширюються функції монологу. У Ф. Міньяна можна помітити продовження розвитку цієї тенденції: редукуються ідентифікаційні ознаки персонажа, основною його характеристикою стає мовлення, надмірне у ранній період максималістичного письма і лаконічне, фрагментоване у більш пізніх творах. Крім того, у драматургії Ф. Міньяна відбувається гібридизація драматичної й музичної форми.

Другий розділ «**Часо-просторові параметри драматичної події у п'єсах Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна**» містить два підрозділи, у яких висвітлюються особливості формування театрального часу і простору в окремих п'єсах драматургів.

Предметом першого підрозділу **2.1 «Рецепція історичних і сучасних подій у перспективі семіотики театрального часу»** став аналіз темпоральної природи подій, які лягли в основу п'єс Б.-М. Кольтеса «Роберто Зукко» і Ф. Міньяна «Воїни». Театральний час є складною структурою, у якій поєднуються сценічний і драматичний часові виміри. Сценічний час – це фізично обмежений час, який дає театру змогу репрезентувати подію у ситуації «тут» і «тепер». Драматичний час має відкриті хронологічні межі. Французька драматургія активно реагує на історичний момент і місце свого виникнення, здійснюючи спробу перепрочитання великих історичних подій минулого і переосмислення буденних подій сьогодення.

Об'єктом аналізу у пункті **2.1.1 «Художня трансформація злободенних подій крізь призму епатажних «чорних» хронік у п'єсі Б.-М. Кольтеса «Роберто Зукко»**» є художній експеримент драматурга у сфері оновлення міфології сучасного суспільства через художню інтерпретацію медіатизованої скандальної історії серійного вбивці. Обираючи відкриту темпоральну структуру, ускладнену міфологічними алюзіями, Б.-М. Кольтес переводить історію Роберто Сукко з розряду епізоду «чорних» хронік у досвід переживання події у гайдеггерівському розумінні приналежності до буття.

У пункті **2.1.2 «Ретроспекція історичного часу у п'єсі Ф. Міньяна «Воїни»**» сценічний час розглядається не як пряме чи опосередковане відображення часу історичного; відрізок часу, протягом якого триває вистава, є періодом становлення сенсу історичних подій. Історична подія, яка лежить в основі сюжету п'єси «Воїни», подається як сукупність її індивідуальних інтерпретацій персонажами, а не як зовнішньо задана об'єктивна величина.

Наступний підрозділ **2.2 «Театральний простір як місце актуалізації події»** присвячено просторовим характеристикам драматургії Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна. У новітньому театрі простір припиняє бути зовнішньою декорацією і стає місцем породження сенсів, закладених у драмі. З формальної оболонки, у середині якої розгортається драматична дія, він перетворюється на динамічний елемент усієї драматичної структури.

У пункті **2.2.1 «Маргінальний простір у п'єсі Б.-М. Кольтеса «Повернення до пустелі»**» проаналізовано, яким чином, протиставляючи центр і периферію, Б.-М. Кольтес використовує сценічний простір як відправну точку для висвітлення подієвості глибшого рівня. Зокрема, йдеться про протистояння, яке виникає між провінційною Францією і небезпечним Алжиром в межах однієї окремої родини. Ці дві просторові зони представлені у драмі асиметрично. Французька провінція співпадає зі сценічним простором, місцем, де персонажі відстоюють свої інтереси. Алжир залишається поза ним, діалог між ними неможливий.

У драматургії Ф. Міньяна простір також позбавлений симетрично впорядкованої структури, це визначає особливості пересування персонажа у ньому. Пункт **2.2.2 «Мотив блукання в «інтимних епопеях» Ф. Міньяна**» висвітлює просторову організацію п'єс «Куди ж ти, Єреміє?» і «Кімнати», яка визначається мотивом блукання або ж пошуку ідентичності. Персонаж пересувається з одного

місця на інше, долаючи певну травму, що тісно пов'язана з розкриттям власної сутності. Таким чином, театральний простір п'єси поглинається внутрішнім простором персонажа. Поєднання зображення масштабних катастроф і збройних протистоянь з інтимним переживанням окремих мікроподій є виразною ознакою «інтимних епопей» Ф. Міньяна. Якщо у розумінні Ю. Лотмана подією є долання персонажем кордону, який розділяє простір, то, як показали обрані драматичні тексти, подія у них залишається потенційною або трансформується у сакральне одкровення.

Вивчення подієвості п'єс Б.-М. Кольтеса «Роберто Зукко», «Повернення до пустелі» і Ф. Міньяна «Воїни», «Куди ж ти, Єреміє?», «Кімнати» крізь призму категорій часу і простору вказало на те, що сучасна французька драма активно реагує на історичний момент і місце, в яких вона виникає. Історичний та медійний дискурси прочитуються на тематичному рівні, проте масштабні історичні події, так само, як і типові дрібні події «чорних» хронік, цікавлять авторів лише тією мірою, якою вони здатні перетворитися на особистий внутрішній досвід, досвід усвідомлення своєї приналежності до Буття. Трансформації, що їх зазнав хронотоп новітньої французької драми, свідчать про зосередження уваги не на події-факті, яка вказує на перетин семантичного кордону тут і тепер, а на події-сенсі, яка передбачає складний, подекуди суперечливий процес наділення значенням змін, які становлять частину особистого досвіду людини.

Третій розділ **«Комунікативні механізми розгортання драматичної дії»** продовжує вивчення подієвості драматичного тексту через взаємодію між персонажами. Для дослідження динаміки розгортання драматичної дії було застосовано методичку побудови актантних моделей, вироблену театральною семіотикою. Пов'язуючи різні категорії драматичного тексту у єдину систему, модель надає можливість вивчення ідейно-тематичного наповнення п'єси на різних рівнях його становлення.

У підрозділі **3.1 «Персонаж як суб'єкт замовчування в актантній моделі п'єс Б.-М. Кольтеса «Битва негра з собаками» і «Західна пристань»** визначаються риси особливого типу персонажа, який формується у творчості Б.-М. Кольтеса. Добре знайомі глядачеві з вечірніх новин типові події повсякденного життя прописуються у монтажній структурі драми, що сприяє підсиленню емоційного співпереживання завдяки аналітичній активності реципієнта. У такий спосіб реконфігурація традиційних етапів сюжетного розвитку драми дає змогу подолати спрощений виклад подій, що нав'язується сучасній людині, і перемістити глядача з позиції спостерігача до позиції їхнього безпосереднього учасника, долаючи кордон між чужим і своїм.

Показовою в актантній моделі «Битви негра з собаками» є позиція персонажа як суб'єкта замовчування, яку займає Альбурі. Він є магістральним елементом драматичної дії, адже цей персонаж присутній у кожному з можливих варіантів актантної моделі. З ним пов'язані чисельні випадки порушення комунікації між персонажами. Спроба розподілити персонажів «Західної пристані» за актантною моделлю А. Юберсфельд вказує на внутрішнє роздвоєння конфліктного ядра п'єси. Абад є типовим персонажем кольтесівського театру. Тип персонажа, присутність якого постійно приховується від глядацького ока, проте відчувається від цього не

менш гостро, повторюється Б.-М. Кольтесом у багатьох п'єсах. Це і Альбурі з «Битви негра з собаками», і темний парашутист з «Повернення з пустелі», і невидимий співрозмовник у «Ночі незадовго перед лісами». Представник темної раси, він залишається на межі сценічного і позасценічного просторів. Персонаж постійно перебуває за крок до того, щоб повною мірою проявити себе суб'єктом дії, проте він так і зберігає статус утаємниченої фігури, яку неможливо розгледіти.

Застосування актантної моделі з метою вивчення персонажа як суб'єкта замовчування вказує на те, що події, які становлять змістове наповнення драм, великою мірою визначають структуру їхньої дії. У них простежується відсутність центральної драматичної події, яскраво вираженої й оформленої в закриту структуру, що було характерним для аристотелівської драми. Натомість акцент переноситься з дії на комунікативну взаємодію персонажів.

У підрозділі **3.2 «Відсутність комунікативної взаємодії між персонажами у п'єсі Ф. Міньяна «Інвентар»»** здійснено аналіз художньої рефлексії над природою суспільної комунікації на межі публічного і приватного. П'єса складається зі сповідальних монологів трьох жіночих персонажів, їхні оповіді розгортаються навколо особистих речей, з якими пов'язані спогади про найважливіші і другорядні події їхнього життя. Щоб динамізувати колаж з монологів Жаклін, Анжель і Барбари, Ф. Міньяна презентує їх у формі гри – телевізійного словесного марафону. Запозичення моделі телевізійного ток-шоу сприяє модифікації прагматичних аспектів сприйняття вистави, суть яких полягає у руйнуванні так званої четвертої стіни та виключенні комунікативних обмінів між самими персонажами.

Мета наступного підрозділу **3.3 «Поліфонія і поліцентризм як принципи конструювання дискурсу про подію у п'єсі Ф. Міньяна «Помешкання»»** полягає у висвітленні багатовекторності драматичного висловлювання адресованого водночас іншому персонажу, актору, який втілює його на сцені, і глядачеві, присутньому в залі. Структура монологів персонажів п'єси «Помешкання» визначається двома принципами: поліфонія і поліцентризм. Поліфонія полягає у сполученні кількох голосів в одному персонажі, а поліцентризм – у відсутності ієрархії поміж суб'єктами мовлення. Поліфонія драматичного монологу перетворюється на поліцентризм на рівні загальної композиції п'єси «Помешкання». Три історії, з яких вона складається, не пов'язані єдиною сюжетною лінією. Назва тексту – «Помешкання» – зберігає експліцитний зв'язок лише з заключною частиною. Передмова складається з п'ятдесяти лаконічних фраз, своєрідних замальовок про буденне життя різних людей. Згідно з принципом поліцентризму, кожна з них потенційно могла б стати розгорнутим монологом, рівноцінною частиною «Помешкань», а кожне згадане у ній ім'я – перетворитися на повноцінного персонажа «театру голосів» Ф. Міньяна.

Отже, розщеплення часо-просторових координат події у драматичному тексті спричиняє зміни актантної моделі, яка є базовою структурою взаємовідносин між персонажами. Мовлення персонажів є потужним інструментом залучення глядача до процесу становлення сенсу події, яка відбувається на сцені.

Останній, **четвертий розділ «Вербальний вимір події у драматургії Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна»** зосереджений на комунікативному потенціалі

події, який було виявлено на попередніх етапах дослідження. Умовне розрізнення оповіді про подію і події оповіді є продуктивним для дослідження функціонування концепту «подія» у французькому театральному дискурсі 80-90 років ХХ ст., оскільки, по-перше, вербальний компонент є одним з визначальних чинників створення театральної постановки, по-друге, у традиції французького театру вербальний першопочаток набував яскравих проявів у таких мистецьких течіях, як романтизм, символізм і сюрреалізм. З метою концентрації уваги на особливостях авторського стилю драматургів, кожному з них присвячено окремий підрозділ.

Для Б.-М. Кольтеса мовлення є потужним інструментом відображення неоднозначності подій, які трапляються з людиною, закинутою у сучасний світ. Він поєднує мову вулиць з вишуканою риторикою класичної драми. Підрозділ **4.1 «Модифікація жанрів драматичного мовлення у п'єсах Б.-М. Кольтеса»** складають розвідки, присвячені двом основним жанрам драматичного мовлення – монологу і діалогу.

У пункті **4.1.1 «Драматичний монолог («Ніч незадовго перед лісами»)»** розглядається монодрама, у якій піднімається проблема пошуку спільної мови та ризику зустрічі з Іншим. Тлумачення ситуації, в якій опинився персонаж, здійснюється крізь призму філософської концепції одновимірної людини Г. Маркузе. Кольтесівський герой намагається подолати свою самотність через вербалізацію своїх переживань і прагнення до діалогу. За таких умов монолог – це репліка, яка назавжди залишається без відповіді, але постійно прагне до неї, він може бути визначений як «мовлення у пошуках адресату» (А. Юберсфельд).

Наступний пункт **4.1.2 «Драматичний діалог («У самотності бавовняних полів»)»** зосереджений на другому жанрі драматичного мовлення. У більшості п'єс Б.-М. Кольтеса переважають сцени, в яких персонажі діють у парах, відповідно, діалог виявляється у них провідним жанром. У п'єсі «У самотності бавовняних полів» така форма організації сценічної дії стає абсолютною, у ній задіяні лише два персонажі. На початку і в основній частині діалог Дилера і Клієнта – це передумання їхнім розгорнутим монологам. Цей монтажний діалог є опосередкованою формою спілкування: часто між репліками порушується логічна послідовність, трапляються чисельні повтори власних слів або окремих фраз співрозмовника. Кольтесівські герої перебувають у постійному пошуку «адресата мовлення» і очікують повноцінного діалогу. Він і повинен стати ключовою подією драматичної ситуації, в якій вони опинилися.

У підрозділі **4.2 «Подієвість п'єс Ф. Міньяна крізь призму естетики «театру голосів»»** на мікрорівні розбираються окремі поетикально-стильові особливості творів Ф. Міньяна, які відображають процес формування сенсу події у мовленні персонажів і авторських ремарках. В оновлених формах словесного обміну змінюється статус мовця. Театр персонажів перетворюється на театр голосів.

У пункті **4.2.1 «Паратекст і авторські ремарки у «Коротких драмах (1)» і «Коротких драмах (2)»»** зазначається, що у середині 90-х років ХХ ст. у творчості Ф. Міньяна відбувається перехід від максималізму до мінімалізму. Цикл коротких драм присвячено темі смерті і жалоби. Балансуючи між голосами мертвих і живих, залучаючи до структури збірок коротких драм вставні драми і переходи від

авторських ремарок до реплік персонажів, драматург перетворює театр на місце переживання травматичного досвіду доби.

Пункт 4.2.2 «Експериментування на межі драми і музики у творчості Ф. Міньяна (на матеріалі п'єси «Квартет» і лібрето «Вулкан»)». Ф. Міньяна творить вербальну матерію своїх драм, цитуючи висловлювання реальних людей. Такі цитати отримують особливе фонетичне і синтаксичне оформлення. Витриманий в єдиній стилістиці, інтонації і ритмі драматичний текст наближується до музичної партитури. Серед прийомів «музичного письма», до яких звертається драматург, слід зазначити повторення і варіювання окремих фраз у діалогах, повторення складів у репліках персонажів з метою утворення ритмічних елементів, фігури кокалян (соq-à-l'âne), емоційне інтонування реплік авторськими дидаскаліями. Повертаючись до декламаційного драматичного тексту у своїх наступних творах, Ф. Міньяна продовжує застосовувати зазначені поетичні прийоми для розкриття інтимних переживань буденного досвіду сучасної людини.

У висновках узагальнено та підсумовано основні положення та результати дисертації.

Драматичне мистецтво дедалі активніше вбирає в себе різні способи поширення медіа-повідомлень, все частіше на сцені гра акторів супроводжується проекцією фотографій чи відеороликів, частина реплік лунає в аудіозаписі, проте літературна складова, тобто драматичний текст, залишається невід'ємною частиною вистави.

Знаковий автор для французької драматургії 80-х років Б.-М. Кольтес залишився вірним текстоцентричній театральній традиції. Натомість Ф. Міньяна більш активно сполучає драматичний текст з іншими видами мистецтва. Драматург використовує інсталяції та фотографії сучасних художників, пише репліки персонажів за принципами музичної партитури.

У ході опрацювання комплексу критично-теоретичних матеріалів, присвячених творчому доробку Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна, виявилось, що творчість цих драматургів знаходиться на зламі театральнo-драматургічної парадигми, який відбувався у другій половині ХХ ст. Він викликав серед європейських інтелектуалів дискусію щодо феномену постдраматичного театру. У ній піднімається низка питань стосовно модифікації засадничих драматичних категорій: час, простір, конфлікт, персонаж, тілесність, голос, текст, монолог, діалог.

Проведене дослідження дозволило перевірити ефективність застосування поняття «подія» для літературознавчого аналізу драматичного тексту. У результаті опрацювання комплексу теоретичних робіт було сформульовано таке робоче визначення: **подія – це відносний сенс, сконструйований на основі суб'єктивних інтерпретацій оновленого порядку речей.**

Розвідки, здійснені у царині гуманітаристики, вказують на протиставлення театральної та медійної події. Остання стає одним з основних джерел інформації для сучасної людини, проте через швидкість, з якою поширюються медійні повідомлення, їм часто бракує глибини осмислення. На противагу цьому явищу театр пропонує тонше осмислення подій, які стають частиною досвіду глядача. Як показав корпус опрацьованих п'єс Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна, в основі драматичних текстів, які з'явилися у Франції у 80-90 роках ХХ ст., може лежати як

історична подія, так і подія, запозичена з медійних «чорних» хронік. Драма відмовляється від патетичного прочитання масштабних історичних подій минулого і від шокуєчих інтонацій медійного дискурсу. Обидва різновиди подій розкриваються крізь призму приватних переживань персонажів.

Просторові характеристики аналізованих п'єс підтверджують гіпотезу про становлення моделі «драми життя», адже у них не окреслено епіцентр, довкола якого концентрується дія.

Як зауважують чисельні дослідники творчості Б.-М. Кольтеса, маргінальні простори є ключовою ознакою його художнього світу, натомість заглиблення у внутрішній простір персонажа є приманним для «інтимних епопей» Ф. Міньяна. Таким чином, для другого драматурга йдеться про формування окремого драматичного піджанру, в якому подієвість тлумачиться як внутрішнє переживання, а не зовнішній рух.

При розгляді темпоральних особливостей драматургії Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна було застосовано теорію події Ж. Дельоза. Вона передбачає виділення у процесі становлення події двох часових планів: Хроносу й Еону. Сюжетну основу багатьох п'єс становлять історичні або медійні події. Було виявлено, що для обох авторів характерне зосередження не на факті, а на процесі творення сенсу події. Взаємодія двох часових пластів покликана відобразити внутрішнє переживання пригоди, яка трапляється з персонажем.

У драматургії Б.-М. Кольтеса формується тип персонажа, який виступає суб'єктом замовчування. Визначальним чинником розгортання дії стає персонаж, який найменше виявляє свою присутність у сценічному просторі: перебуваючи на сцені, він здебільшого залишається невидимим для інших персонажів і замовчує мотиви своєї поведінки. Дискурс про подію у драматургії Ф. Міньяна конструюється за принципами поліцентризму і поліфонії, які передбачають одночасне звучання кількох індивідуальних голосів, кожен з яких зберігає самостійне значення.

Аналіз монологу і діалогу у творах Б.-М. Кольтеса підтвердив гіпотезу про те, що монологічне висловлювання постійно прагне до виходу за свої межі. Багате на звернення і запитання, воно лежить на межі діалогу і монологу. Сутність діалогізації монологу полягає у тому, що висловлювання може набути свого сенсу, лише знайшовши відгук у співрозмовника. Криза комунікації визначає також структуру драматичного діалогу – послідовний зв'язок між репліками персонажів стає дедалі менш очевидним. Модифікація жанрів драматичного мовлення відбувається у відповідь на тиражування провокативних повідомлень «чорних» хронік, спонукаючи поглянути під іншим кутом зору на добре знайомі глядачеві ситуації з вечірніх новин, а також переосмислити способи конструювання діалогу з Іншим.

На відміну від Б.-М. Кольтеса, який цікавиться міжособистісною комунікацією, увага Ф. Міньяна зосереджується на процесі приватного переосмислення пережитих подій, відповідно, основним жанром драматичного мовлення тут є монолог. У драматургії Ф. Міньяна персонаж більше не зображується як індивід зі сталим набором психологічних і фізіологічних ознак, це людина, становлення якої відбувається через проговорювання власних переживань і спогадів.

Для позначення цієї концепції драми теоретики театру (Х.-Т. Леманн, Н. Малютіна, П. Паві, С. ле Пор) користуються терміном «театр голосів». Він дає змогу здійснити аналіз драми, беручи до уваги такі аспекти акторської присутності, як тембр, гучність, амплітуда, інтонація, акцентування, паузи і власне драматичний текст. «Театр голосів» Ф. Міньяна визначається такими ознаками: велика кількість персонажів; поділ драматичного твору на короткі епізоди; цитування у монологів листів, щоденників, пісень, описів фотографій; розлогі авторські ремарки; увага до фонетичних і синтаксичних характеристик тексту.

Отже, проведене дослідження пропонує узагальнене тлумачення категорії події у контексті культурних практик і теоретичних підходів сучасної гуманітаристики, розкриває особливості авторського стилю Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна, відкриває перспективи для подальшого вивчення подієвості у літературі і, зокрема, у драматургії.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Основні публікації:

1. Работяга Г. Прислухаючись до персонажа: особливості драматичного мовлення у «театрі голосів» Ф. Міньяна (на матеріалі п'єси «Помешкання») / Г.І. Работяга // Сучасні літературознавчі студії. У просторі наукового пошуку В.І. Фесенко. Збірник наукових праць. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2014. – Вип. 11. – С. 480-488 (0,5 др. арк.).
2. Работяга Г. Композиційні та світоглядні особливості драматичного конфлікту у п'єсі Б. М. Кольтеса «Битва негра з собаками» / Г.І. Работяга // Від бароко до постмодернізму: зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2013. – Вип. XVII. – Т. 2. – С. 168-172 (0,4 др. арк.).
3. Работяга Г. Поезія та проза самотності: Драматичний монолог у п'єсі Б.-М. Кольтеса «Ніч незадовго перед лісами» / Г.І. Работяга // Курбасівські читання: Науковий вісник. – К. : НЦТМ ім. Леся Курбаса, 2013. – №8. – С. 129-137 (0,4 др. арк.).
4. Работяга Г. Рецепція традиційних та новітніх медіа в сучасному театрі (на матеріалі п'єси Ф. Міньяна «Інвентар» та відеороботи І. Мюлер «Ти там, але я тебе не бачу») / Г.І. Работяга // Сучасні літературознавчі студії. Постгуманізм та віртуальність: літературні виміри. Збірник наукових праць. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – Вип. 10. – С. 332-341 (0,6 др. арк.).
5. Работяга Г. Специфіка драматичного тексту французького театру кінця ХХ століття / Г.І. Работяга // Літературознавчі студії. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка. Інститут філології. Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – Вип. 35. – С. 539-543 (0,5 др. арк.).
6. Работяга Г. Пошук власного простору у п'єсі Бернара-Марі Кольтеса «Повернення до пустелі» / Г.І. Работяга // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Вип. 152. Т. 164. Філологія. Літературознавство. – С. 98-101 (0,4 др. арк.).

Додаткові публікації:

7. Работяга А. О возможности диалога в новейшей драме: феномен Б.-М. Кольтеса в контексте французской традиции «проклятых поэтов» / А.И. Работяга // Literatures and the Process of Cultural Globalization. VIII International Symposium Contemporary Issues of Literary Criticism. – Tbilisi: Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature, 2014. – Vol. 2 – P. 45-53 (0,6 др. арк.).
8. Работяга А. Пьеса «Роберто Зукко» как итог творческий поисков Б.-М. Кольтеса: драма на грани классической трагедии и криминальных хроник СМИ / А.И. Работяга // Павермановские чтения. Литература. Музыка. Театр: сб. науч. тр. – Екатеринбург: Издательский Дом "Ажур", 2014. – Вып. 2 – С. 166-171 (0,4 др. арк.).
9. Работяга Г. Переосмыслення травматичного воєнного досвіду доби в п'єсах Ф. Міньяна «Вояки» (1987) та «Куди ж ти, Єреміє?» (1988) / Г.І. Работяга // Іноземна філологія. – Л. : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – Вип. 126 (частина 2). – С. 80-86 (0,54 др. арк.).
10. Работяга Г. Взаємодія літератури і музики: оновлена модель репрезентації драматичної події (на матеріалі п'єси Ф. Міньяна «Квартет») / Г.І. Работяга // Україна і світ: діалог мов та культур: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 19-21 березня 2014 року. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2014. – С. 529-531 (0,2 др. арк.).
11. Работяга Г. Подія на шляху від кримінальних хронік пригод до сценічної постановки у творчості Ф. Міньяна / Г.І. Работяга // Україна і світ: діалог мов та культур: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 03-05 квітня 2013 року. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2013. – С. 505-507 (0,2 др. арк.).
12. Работяга Г. Текст та контекст у сучасному французькому театрі / Г.І. Работяга // Україна і світ: діалог мов та культур: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 21-23 березня 2012 року. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2012. – С. 445-447 (0,2 др. арк.).

АНОТАЦІЯ

Работяга Г. І. Поетика події у французькій драматургії 80-90 років ХХ ст. (на матеріалі п'єс Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.04 – література зарубіжних країн. – Чорноморський державний університет ім. Петра Могили, Миколаїв, 2015.

У дисертації досліджуються п'єси французьких драматургів Б.-М. Кольтеса та Ф. Міньяна, написані у 80-90 років ХХ ст., визначається місце їхнього доробку у процесі розвитку новітньої французької драматургії в контексті європейського театру. На матеріалі п'єс зазначених авторів проаналізовано принципи відбору і художньої репрезентації події у французькій драматургії

На підставі розуміння категорії події, виробленого сучасною гуманітаристикою, і теоретичних принципів вивчення драматичного тексту,

розроблених французькими театрознавцями, у роботі аналізуються часо-просторові особливості подієвості, розробляються комунікативні моделі взаємодії між персонажами, а також описуються індивідуальні авторські прийоми роботи над драматичним текстом на прикладах конкретних п'єс.

Дослідження пропонує узагальнене тлумачення категорії події у контексті культурних практик і теоретичних підходів сучасної науки, розкриває особливості авторського стилю Б.-М. Кольтеса і Ф. Міньяна, відкриває перспективи для подальшого вивчення подієвості у літературі і, зокрема, у драматургії.

Ключові слова: Б.-М. Кольтес, Ф. Міньяна, подія, факт, історична подія, «чорна» хроніка, драматургія, актантна модель, театр голосів, час, простір, дія, персонаж, монолог, діалог, театральна семіотика.

АННОТАЦІЯ

Работяга Г. И. Поэтика события во французской драматургии 80-90 годов XX в. (на материале пьес Б.-М. Кольтеса и Ф. Миньяна). - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.04 – литература зарубежных стран. – Черноморский государственный университет им. Петра Могилы, Николаев, 2015.

В диссертации исследуются пьесы французских драматургов Б.-М. Кольтеса и Ф. Миньяна, написанные в 80-90 годах XX в. Определяется место их творчества в процессе развития новейшей французской драматургии в контексте европейского театра. На материале пьес указанных авторов проанализированы принципы отбора и художественной репрезентации события в современной французской драматургии.

Основываясь на понимании категории события, выработанном в современной гуманитаристике, и на теоретических принципах изучения драматического текста, предложенных французскими театроведами, в работе анализируются временно-пространственные особенности событийности, разрабатываются коммуникативные модели взаимодействия персонажей, а также описываются индивидуальные авторские приемы работы над драматическим текстом на примерах конкретных пьес.

Исследование предлагает обобщенное толкование категории события в контексте культурных практик и теоретических подходов современной науки, раскрывает особенности авторского стиля Б.-М. Кольтеса и Ф. Миньяна, открывает перспективы для дальнейшего изучения событийности в литературе и, в частности, в драматургии.

Ключевые слова: Б.-М. Кольтес, Ф. Миньяна, событие, факт, историческое событие, «черная» хроника, драматургия, актантная модель, театр голосов, время, пространство, действие, персонаж, монолог, диалог, театральная семиотика.

SUMMARY

Rabotiaga G. Poetics of the event in the French drama of the 80-90s of the 20th c. (in B.-M. Koltes' and Ph. Minyana's plays) – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology. Specialty 10.01.04 – Literature of Foreign Countries. – Petro Mohyla Black Sea State University. – Mykolayiv, 2015.

The thesis offers a study of the poetics of event in contemporary French drama. The research made it possible to verify the expediency of applying the category of “event” to the analysis of a dramatic text. Critical evaluation of an array of theoretical publications enabled the working definition of event as relative sense constructed on the basis of subjective interpretation of renewed order of things.

Within the framework of the relevant cultural context the research relies upon theater semiotics as its underpinning methodology taking into account the theater's comprehensive nature as a specific art combining literary text and its stage production, as well as the primacy of sign in event formation.

Contrary to media representation of events, the theater offers their subtler interpretation so that they might constitute a part of the audience's personal experiences. As B.-M.Koltes' and F.Minyana's plays testify, French dramatic texts of the 1980s – 1990s are based both on historical events and incidents borrowed from mass media “black” chronicles. Both varieties of events are treated through the prism of the characters' private emotions.

Spatial characteristics of the plays under consideration confirm the hypothesis about the emergence of “drama of life” as opposed to “drama in life”, with their characters moving to the margins of imaginary spaces or wandering perennially without a destination. Natural or urban wilderness is contrasted to carefully laid out urban space, which intensifies immersion into the character's inner world.

Temporal organization of B.-M. Koltes' and F. Minyana's drama was studied drawing upon Gilles Deleuze's theory of event distinguishing between two temporal planes in an event's formation – Chronos and Aeon. According to the research data, both dramatists tend to focus not on the fact, but on the process of the event's sense formation. The interaction between two temporal planes serves to visualize what is happening to the characters as an internal experience. Transformations of temporal and spatial parameters affect communicative mechanisms operating in the plays.

B.-M. Koltes develops in his drama a special kind of character presented as the subject of silencing suppression. F. Minyana, in his turn, offers a different type of communicative model delineating several parallel plot lines and modeling his discourse of event as polycentric and polyphonic.

Passing over to speech characteristics in B.-M. Koltes' and F. Minyana's drama, it is noteworthy that the former is prone to centralize the soliloquy, while the latter prioritizes dialogue. Concurrently, the communication crisis modifies the structure of dramatic dialogue, which is losing its coherence and cogency. Unlike B.-M. Koltes' interest in interpersonal communication, F. Minyana concentrates more on individual perception of the event. His characters are presented as human beings shaped by means of articulating their feelings and reminiscences. Theoreticians define this type of drama as “theatre of voices” as it concentrates not only on the text itself, but also on such aspects of actors'

presence as timbre, loudness, amplitude, intonation, accents and pauses. F. Minyana's "theater of voices" is marked by a considerable number of characters, episodic structure, quotations from epistles, diaries, songs incorporated into the monologues, lengthy stage directions, and attention to the texts' phonetic and syntactic features.

To sum up, the dissertation offers generalization of various approaches to the category of event in the context of cultural practices and theoretical tenets worked out in recent humanities studies. It also discusses specific features of B.-M. Koltès' and F. Minyana's idiosyncratic styles, and opens up new prospects for further insights into the poetics of event in literature and, particularly, in drama.

Keywords: B.-M. Koltès, Ph. Minyana, event, fact, historical event, faits divers, drama, actant model, theater of voices, time, space, action, character, monologue, dialogue, theatrical semiotics.